

СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Спеціальна методика навчання української мови

*Методичні рекомендації з навчальної дисципліни
для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 016 Спеціальна освіта*

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2022

УДК 811.161.2(072)

М 54

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка
(протокол № 8 від 27 травня 2022 р.)*

Рецензенти:

Білецька І.О. – доктор педагогічних наук, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Іващенко А. І. – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри менеджменту, практичної психології та інклюзивної світи Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Марчук К.А. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри соціальної та практичної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка.

М54 Спеціальна методика навчання української мови: метод. рек. з навч. дисц. / Уклад.: Л. Котлова, І. Тичина, Г. Хворова, О. Желтова, С. Лесик – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2022. 41 с.

Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Спеціальна методика навчання української мови» укладено відповідно до освітньо-професійної програми Спеціальна освіта (логопедія) для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

У роботі представлено теми, визначені робочою програмою підготовки фахівців, які відповідають спеціальним компетентностям та програмним результатам навчання.

Методичні рекомендації складаються з таких структурних компонентів: пояснювальна записка, розподіл навчальних годин на змістові модулі, тем лекційного курсу дисципліни, матеріалів до практичних занять, а також до самостійної роботи студентів. Представлені завдання та вимоги до екзамену, критерії оцінювання, список рекомендованої літератури.

УДК 811.161.2(072)

© Колектив авторів, 2022

© Житомирський державний університет
імені Івана Франка, 2022

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	5
Структура освітньої компоненти	7
МОДУЛЬ 1. СИСТЕМА РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ МОВИ У ДІТЕЙ ПМР	
Лекційний курс.....	11
Практичні заняття.....	14
Підсумковий модульний контроль 1	21
МОДУЛЬ 2. СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗВУКОВИМОВИ, ЛЕКСИКИ ТА ГРАМАТИЧНОЇ БУДОВИ МОВИ	
Лекційний курс.....	22
Практичні заняття.....	25
Підсумковий модульний контроль 2	35
Методичні рекомендації до організації самостійної роботи.....	36
Вимоги до екзамену.....	37
Оцінювання.....	39
Рекомендована література до курсу.....	40

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вивчення освітньої компоненти «Спеціальна методика навчання української мови» для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти відповідає освітньо-професійній програмі Спеціальна освіта (логопедія).

Предмет: процес навчання української мови учнів з особливими освітніми потребами; теоретичне обґрунтування змісту, принципів, форм і методів навчання в процесі навчання української мови.

Міждисциплінарні зв'язки: «Українська мова за професійним спрямуванням», «Основи логопедії, сурдопедагогіки, тифлопедагогіки».

Програма навчальної компоненти складається з таких модулів:

Модуль 1. Система роботи з формування і розвитку мови у дітей ПМР.

Модуль 2. Спеціальна методика формування звуковимови, лексики та граматичної будови мови.

Мета освітньої компоненти: озброєння студентів теоретичними знаннями і практичними навичками із методики вивчення мови у спеціальних школах.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти «Спеціальна методика навчання української мови» є:

- отримання уявлень про мовленнєвий розвиток учнів;
- визначення напрямів корекційної роботи, принципів процесу навчання та виховання;
- опанування знаннями про різні форми, методи, засоби навчання рідної мови;
- розвиток практичних вмінь, що сприяють засвоєнню учнями основ української мови як засобу пізнання і спілкування;
- дати поняття про методику навчання рідної мови як складову педагогічної науки;
- розкрити її становлення і розвиток, основні категорії, зв'язок з іншими дисциплінами;
- навчити студентів використовувати навчальний матеріал спираючись на засвоєні теоретичні положення; залучення до діяльності творчого характеру (виступу, доповіді, плану дії тощо).

Компетентності і програмні результати навчання

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

СК-5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з особливими освітніми потребами, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.

СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК-17. Здатність до розуміння інклюзивних цінностей; застосування знань при здійсненні модифікацій та адаптацій змісту і методів навчання, у процесі проектування освітнього процесу та безпечного інклюзивного середовища.

РН1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

РН5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньокорекційного процесу в різних типах закладів.

РН6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

РН7. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

РН11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.

РН12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

Освітня компонента «Спеціальна методика навчання української мови» викладається на II курсі, в IV семестрі.

На вивчення освітньої компоненти відводиться 120 години 4 кредити ECTS.

Форма проведення занять: лекції, практичні та лабораторні заняття.

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	С.амостійна робота	Індивідуальні заняття		Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	С.амостійна робота	Індивідуальні заняття
Модуль І. Система роботи з формування і розвитку мови у дітей ПМР												
Тема 1. Теоретико-методологічні засади спеціальної методики навчання української мови.	10	2	2	-	6	-	8	-	-	-	8	-
Роль мови у психічному розвитку дитини.	9	-	2	2	5	-	8	-	-	-	8	-
Тема 2. Завдання, принципи, засоби та прийоми спеціальної методики навчання мови у дітей.	9	2	2	-	5	-	10	2	-	-	8	-
Закономірності розвитку мовлення у дітей.	8	-	-	2	6	-	8	-	-	-	8	-
Методи і прийоми спеціального навчання мови.	9	-	2	2	5	-	11	-	2	-	9	-
Разом за модулем 1	45	4	8	6	27	-	45	2	2	-	41	-
Модуль 2. Спеціальна методика формування звуковимови, лексики та граматичної будови мови.												
Тема 3. Завдання, шляхи та етапи формування словникового запасу у дітей.	4	2	-	-	2	-	5	-	-	-	5	-
Особливості розвитку словника у дітей дошкільного віку. Завдання, принципи та зміст словникової роботи.	4	-	2	-	2	-	7	-	2	-	5	-
Методи і прийоми словникової роботи.	6	-	2	2	2	-	5	-	-	-	5	-
Напрямки логопедичної роботи з розвитку словника.	4	-	2	-	2	-	5	-	-	-	5	-
Тема 4. Завдання, шляхи та етапи	4	2	-	-	2	-	7	2	-	-	5	-

формування граматичної будови мови.												
Поняття граматики та етапи її формування у дітей дошкільного віку.	6	-	2	2	2	-	6	-	2	-	4	-
Спеціальна методика формування способів словотворення та морфологічної сторони мовлення.	6	-	2	2	2	-	6	-	-	-	6	-
Спеціальна методика формування синтаксичної сторони мовлення.	4	-	-	2	2	-	6	-	-	-	6	-
Завдання, шляхи та етапи розвитку культури мовлення.	4	2	-	-	2	-	5	-	-	-	5	-
Спеціальна методика навчання звуковимови.	4	-	-	2	2	-	7	-	-	2	5	-
Спеціальна методика розвитку зв'язного мовлення.	6	-	2	2	2	-	5	-	-	-	5	-
Формування діалогочного та монологічного мовлення	4	-	2	-	2	-	5	-	-	-	5	-
Прийоми навчання розповіді, опису, переказу. Спеціальна методика роботи з художньою літературою.	4	-	2	-	2	-	5	-	-	-	5	-
Аналіз програм з української мови для учнів спеціальних шкіл (за нозологіями).	5	-	-	2	3	-	5	-	-	-	5	-
Разом за модулем 2	75	6	16	14	39	-	75	2	4	2	67	-
Усього годин	120	10	24	20	66	-	120	2	6	2	108	-

Теми лекційних занять
(денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретико-методологічні засади спеціальної методики навчання української мови.	2
2	Завдання, принципи, засоби та прийоми спеціальної методики навчання мови у дітей.	2
3	Завдання, шляхи та етапи формування словникового запасу у дітей.	2
4	Завдання, шляхи та етапи формування граматичної будови мови.	2
5	Завдання, шляхи та етапи розвитку культури мовлення.	2
Всього:		10

Теми лекційних занять
(заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Завдання, принципи, засоби та прийоми спеціальної методики навчання мови у дітей.	2
2	Завдання, шляхи та етапи формування граматичної будови мови.	2
Всього:		4

Теми практичних занять
(денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретико-методологічні засади спеціальної методики навчання української мови.	2
2	Роль мови у психічному розвитку дитини.	2
3	Завдання, принципи, засоби та прийоми спеціальної методики навчання мови у дітей.	2
4	Методи і прийоми спеціального навчання мови.	2
5	Особливості розвитку словника у дітей дошкільного віку. Завдання, принципи та зміст словникової роботи.	2
6	Методи і прийоми словникової роботи.	2
7	Напрямки логопедичної роботи з розвитку словника.	2
8	Поняття граматики та етапи її формування у дітей дошкільного віку.	2
9	Спеціальна методика формування способів словотворення та морфологічної сторони мовлення.	2
10	Спеціальна методика розвитку зв'язного мовлення.	2
11	Формування діалогочного та монологічного мовлення.	2
12	Прийоми навчання розповіді, опису, переказу. Спеціальна методика роботи з художньою літературою.	2
Всього:		24

Теми практичних занять
(заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методи і прийоми спеціального навчання мови. Поняття граматики та етапи її формування у дітей дошкільного віку.	2

2	Особливості розвитку словника у дітей дошкільного віку. Завдання, принципи та зміст словникової роботи.	2
3	Поняття граматики та етапи її формування у дітей дошкільного віку.	2
Всього:		6

Теми лабораторних занять
(денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Роль мови у психічному розвитку дитини.	2
2	Закономірності розвитку мовлення у дітей.	2
3	Методи і прийоми спеціального навчання мови.	2
4	Методи і прийоми словникової роботи	2
5	Поняття граматики та етапи її формування у дітей дошкільного віку.	2
6	Спеціальна методика формування способів словотворення та морфологічної сторони мовлення.	2
7	Спеціальна методика формування синтаксичної сторони мовлення.	2
8	Спеціальна методика навчання звуковимови.	2
9	Спеціальна методика розвитку зв'язного мовлення.	2
10	Аналіз програм з української мови для учнів спеціальних шкіл (за нозологіями).	2
Всього:		20

Теми лабораторних занять
(заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Спеціальна методика навчання звуковимови.	2
Всього:		2

Самостійна робота
(денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Принципи та методи навчання української мови.	4
2	Особливості використання наочних і словесних методів на уроках української мови в спеціальній школі.	4
3	Корекційна спрямованість вправ при засвоєнні граматичних знань.	4
4	Класифікація орфографічних помилок.	4
5	Особливості обліку знань та умінь в спеціальній школі. Норми оцінювання знань.	5
6	Методи стимулювання та мотивації навчання.	5
7	Розробити конспект уроку з української мови в спецшколі (за нозологіями).	5
8	Корекційна та практична спрямованість навчання української мови.	5
9	Методи навчання грамоти.	5
10	Види орфографічних вправ і методика їх проведення.	5
11	Методика вивчення теми «Слово» (слова-назви предметів).	5
12	Етапи роботи над правилом.	5

13	Особливості обліку знань та умінь учнів в спеціальній школі. Норми оцінок.	5
14	Методика вивчення теми «Слова - дії предметів».	5
Всього:		66

Самостійна робота
(заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Принципи та методи навчання української мови.	8
2	Особливості використання наочних і словесних методів на уроках української мови в спеціальній школі.	8
3	Корекційна спрямованість вправ при засвоєнні граматичних знань.	8
4	Класифікація орфографічних помилок.	8
5	Особливості обліку знань та умінь в спеціальній школі. Норми оцінювання знань.	8
6	Методи стимулювання та мотивації навчання.	8
7	Розробити конспект уроку з української мови в спецшколі (за нозологіями).	8
8	Корекційна та практична спрямованість навчання української мови.	8
9	Методи навчання грамоти.	8
10	Види орфографічних вправ і методика їх проведення.	8
11	Методика вивчення теми «Слово» (слова-назви предметів).	8
12	Етапи роботи над правилом.	6
13	Особливості обліку знань та умінь учнів в спеціальній школі. Норми оцінок.	7
14	Методика вивчення теми «Слова - дії предметів».	7
Всього:		108

МОДУЛЬ 1. СИСТЕМА РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ МОВИ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 1. Теоретико-методологічні основи спеціальної методики навчання української мови

План

1. Предмет, мета та завдання спеціальної методики навчання української мови.

2. Наукові основи спеціальної методики початкового навчання української мови.

Основні поняття теми: спеціальна методика навчання мови, мова, мовлення, діти з порушеннями мовлення, предмет, мета, завдання.

Рекомендована література:

Основна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Наук. кер. А.М. Богущ. *Дошкільне виховання*. 2016. № 7.

2. Білан О.І. Мовленнєвий розвиток. Середній дошкільний вік. Навчально-методичний посібник. Львів: ЛОШПО, 2015. 88 с.

3. Білан О.І. Навчання розповідання з використанням наочності. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 128 с.

4. Любчик Н.В. До проблеми спеціальної методики навчання української мови розумово відсталих учнів спеціальної школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Випуск 30: збірник наукових праць. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. С. 125-132 <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/12005>

5. Марченко І.І. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навч. посіб. К. : Слово, 2010. 285 с.

6. Савінова Н.В., Стельмах Н.В., Серета І.В., Кисличенко В.А., Білюк О.Г., Берегова М.І., Борулько Д.М., Іванова Т.М. Технологізація навчально-корекційної та корекційно-виховної діяльності педагогів: монографія. Миколаїв : Гліон, 2020. 201 с.

7. Савінова Н.В., Стельмах Н.В., Серета І.В. Корекційно-виховна діяльність педагога у сучасних закладах освіти: монографія. Миколаїв : Гліон, 2020. 201 с.

8. Шеремет М.К., Коломієць Ю.В., Апухтіна В.В. Психо-мовленнєвий розвиток дітей із мовленнєвими порушеннями. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. Вип. 26. С. 270-274. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_26_58

9. Шеремет, М. К., Кондукова С.В. Фізіологічні і психологічні передумови мовленнєвого розвитку дітей в нормі та патології. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. № 27. С.5-7.

Додаткова:

1. Богущ А.М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. К.: Видавничий дім «Слово», 2004. 344 с.

2. Гриншпун Б. М. Классификация нарушений речи. Логопедия / под ред. Л.С. Волковой. – 5 –е изд., перераб. и доп. М.: Гуманитар. Издат. Центр Владос, 2004. С. 57 – 73.
3. Заплатна С.М. Сучасний підхід до проблеми логопедичного обстеження дітей з недорозвитком мовлення. *Педагогіка та методика: спеціальні. Зб.наукових статей*. Вип.ІІ. К.: вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2002. С. 8-13.
4. Логопедия / под ред. Л.С. Волковой. 5 –е изд., перераб. и доп. М.: Гуманитар. Издат. Центр Владос, 2004. 704 с.
5. Основы теории речевой деятельности / Под. ред. А. А. Леонтьева. М.: Наука, 1974. С. 319.

Тема 2. Завдання, принципи, засоби та прийоми спеціального навчання мови у дітей з порушеннями мовного розвитку

План

1. Закономірності розвитку мовлення у дітей.
2. Завдання спеціального навчання мови і мовлення дітей із ПМР.

Основні поняття теми: *закономірності мовлення, розуміння смислу мови, засвоєння виразності мови, засвоєння норми літературної мови, засвоєння писемного мовлення, чуття мови, темпи збагачення мови,*

Рекомендована література:

Основна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Наук. кер. А.М. Богущ. *Дошкільне виховання*. 2016. № 7.
2. Білан О.І. Мовленнєвий розвиток. Середній дошкільний вік. Навчально-методичний посібник. Львів: ЛОППО, 2015. 88 с.
3. Білан О.І. Навчання розповідання з використанням наочності. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 128 с.
4. Любчич Н.В. До проблеми спеціальної методики навчання української мови розумово відсталих учнів спеціальної школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Випуск 30: збірник наукових праць. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. С. 125-132 <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/12005>
5. Марченко І.І. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навч. посіб. К. : Слово, 2010. 285 с.
6. Савінова Н.В., Стельмах Н.В., Серета І.В., Кисличенко В.А. Білюк О.Г., Берегова М.І., Борулько Д.М., Іванова Т.М. Технологізація навчально-корекційної та корекційно-виховної діяльності педагогів: монографія. Миколаїв : Іліон, 2020. 201 с.
7. Савінова Н.В., Стельмах Н.В., Серета І.В. Корекційно-виховна діяльність педагога у сучасних закладах освіти: монографія. Миколаїв : Іліон, 2020. 201 с.
8. Шеремет М.К., Коломієць Ю.В., Апухтіна В.В. Психо-мовленнєвий розвиток дітей із мовленнєвими порушеннями. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. Вип. 26. С. 270-274. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_26_58
9. Шеремет, М. К., Кондукова С.В. Фізіологічні і психологічні передумови мовленнєвого розвитку дітей в нормі та патології. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. № 27. С.5-7.

Додаткова:

6. Богуш А.М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. К.: Видавничий дім «Слово», 2004. 344 с.
7. Гриншпун Б. М. Классификация нарушений речи. Логопедия / под ред. Л.С. Волковой. – 5 –е изд., перераб. и доп. М.: Гуманитар. Издат. Центр Владос, 2004. С. 57 – 73.
8. Заплатна С.М. Сучасний підхід до проблеми логопедичного обстеження дітей з недорозвитком мовлення. *Педагогіка та методики: спеціальні. Зб.наукових статей*. Вип.ІІ. К.: вид–во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2002. С. 8-13.
9. Логопедия / под ред. Л.С. Волковой. 5 –е изд., перераб. и доп. М.: Гуманитар. Издат. Центр Владос, 2004. 704 с.
10. Основы теории речевой деятельности / Под. ред. А. А. Леонтьева. М.: Наука, 1974. С. 319.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практичне заняття 1.

Тема: Теоретико-методологічні засади спеціальної методики навчання української мови.(СМНУМ)

Мета: ознайомити студентів із категоріально-термінологічним апаратом СМНУК, розглянути основні засади виникнення СМНУК.

План

1. Розкрийте причини виникнення спеціальної методики навчання рідної мови.
2. Спеціальна методика навчання української мови (СМНУМ) як наука, її предмет, мета та завдання.
3. Місце СМНУМ серед інших наук. Їх взаємозв'язок.
4. Методи наукових досліджень, які використовує СМНУК.

Основні поняття теми: спеціальна методика навчання мови, мова, мовлення, діти з порушеннями мовлення, предмет, мета, завдання.

Практичне завдання:

1. Перейдіть на за посиланням та ознайомтесь з інформацією про «Особливості мовленнєвого розвитку дітей з ментальними порушеннями». <https://naurok.com.ua/metodichni-rekomendaci-vchitelyam-yaki-pracyuyut-v-inklyuzivnomu-klasi-osoblivosti-movlennevogo-rozvitku-ditey-z-mentalnimi-porushennyami-55938.html>
2. Проаналізувати 2 статті у фахових виданнях з актуальних проблем методики навчання української мови дітей з різними порушеннями мовлення.

Рекомендована література:

Основна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Наук. кер. А.М. Богуш. *Дошкільне виховання*. 2016. № 7.

2. Білан О.І. Мовленнєвий розвиток. Середній дошкільний вік. Навчально-методичний посібник. Львів: ЛОППО, 2015. 88 с.
3. Білан О.І. Навчання розповідання з використанням наочності. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 128 с.
4. Любич Н.В. До проблеми спеціальної методики навчання української мови розумово відсталих учнів спеціальної школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Випуск 30: збірник наукових праць. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. С. 125-132 <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/12005>
5. Марченко І.І. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навч. посіб. К. : Слово, 2010. 285 с.
6. Савінова Н.В., Стельмах Н.В. Серета І.В., Кисличенко В.А. Білюк О.Г., Берегова М.І., Борулько Д.М., Іванова Т.М. Технологізація навчально-корекційної та корекційно-виховної діяльності педагогів: монографія. Миколаїв : Іліон, 2020. 201 с.
7. Савінова Н.В., Стельмах Н.В., Серета І.В. Корекційно-виховна діяльність педагога у сучасних закладах освіти: монографія. Миколаїв : Іліон, 2020. 201 с.
8. Шеремет М.К., Коломієць Ю.В., Апухтіна В.В. Психо-мовленнєвий розвиток дітей із мовленнєвими порушеннями. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. Вип. 26. С. 270-274. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_26_58
9. Шеремет, М. К., Кондукова С.В. Фізіологічні і психологічні передумови мовленнєвого розвитку дітей в нормі та патології. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. № 27. С.5-7.

Додаткова:

1. Богуш А.М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. К.: Видавничий дім «Слово», 2004. 344 с.
2. Гриншпун Б. М. Класифікація порушень речі. Логопедія / под ред. Л.С. Волковой. – 5 –е изд., перераб. и доп. М.: Гуманитар. Издат. Центр Владос, 2004. С. 57 – 73.
3. Заплатна С.М. Сучасний підхід до проблеми логопедичного обстеження дітей з недорозвитком мовлення. *Педагогіка та методика: спеціальні. Зб.наукових статей*. Вип.ІІ. К.: вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2002. С. 8-13.
4. Логопедія / под ред. Л.С. Волковой. 5 –е изд., перераб. и доп. М.: Гуманитар. Издат. Центр Владос, 2004. 704 с.
5. Основы теории речевой деятельности / Под. ред. А. А. Леонтьева. М.: Наука, 1974. С. 319.

Види роботи	Максимально можлива кількість оцінок
Усна відповідь (обговорення теоретичних питань)	1 оцінка
Виконання практичного завдання	1 оцінка

Практичне заняття 2.

Тема: Роль мови у психічному розвитку дитини.

Мета: сформувати у студентів знання про розвиток мовлення особистості в онтогенезі.

План

1. Етапи розвитку мовлення дитини від народження до 3 років.
2. Особливості розвитку мови та мовлення особистості в онтогенезі:
 - а) дошкільний вік;
 - б) молодший шкільний вік;
 - в) підлітковий вік.
3. Роль мовлення та мови у психічному розвитку дитини.

Основні поняття теми: мова, мовлення, сеситивний період, порушення мовлення.

Практичне завдання:

1. Проаналізувати 2 статті:

- До проблеми формування мовленнєвої готовності дітей до навчання у школі/МК Шеремет//Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.-2014.-Вип. 28.-С. 248-251.-Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_28_53

- Особливості формування мовлення в ранньому та дошкільному віці/МК Шеремет, ДМ Ряшенцева//Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.-2012.-Вип. 21.-С. 329-333.-Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2012_21_85

2. Запропонуйте методи, техніки щодо розвитку мовлення особистості на різних вікових етапах.

3. Перегляньте відео про етапи розвитку мовлення <http://krasnokutsk.irc.org.ua/vikovi-harakteristiki-movlennevogo-rozvitku-ditini-14-59-04-21-04-2020/>

Рекомендована література:

Основна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Наук. кер. А.М. Богущ. *Дошкільне виховання*. 2016. № 7.

2. Білан О.І. Мовленнєвий розвиток. Середній дошкільний вік. Навчально-методичний посібник. Львів: ЛОППО, 2015. 88 с.

3. Білан О.І. Навчання розповідання з використанням наочності. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 128 с.

4. Любчич Н.В. До проблеми спеціальної методики навчання української мови розумово відсталих учнів спеціальної школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та*

спеціальна психологія. Випуск 30: збірник наукових праць. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. С. 125-132 <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/12005>

5. Марченко І.І. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навч. посіб. К. : Слово, 2010. 285 с.

6. Савінова Н.В., Стельмах Н.В. Серета І.В., Кисличенко В.А. Білюк О.Г., Берегова М.І., Борулько Д.М., Іванова Т.М. Технологізація навчально-корекційної та корекційно-виховної діяльності педагогів: монографія. Миколаїв : Іліон, 2020. 201 с.

7. Савінова Н.В., Стельмах Н.В., Серета І.В. Корекційно-виховна діяльність педагога у сучасних закладах освіти: монографія. Миколаїв : Іліон, 2020. 201 с.

8. Шеремет М.К., Коломієць Ю.В., Апухтіна В.В. Психо-мовленнєвий розвиток дітей із мовленнєвими порушеннями. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. Вип. 26. С. 270-274. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_26_58

9. Шеремет, М. К., Кондукова С.В. Фізіологічні і психологічні передумови мовленнєвого розвитку дітей в нормі та патології. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. № 27. С.5-7.

Додаткова:

1. Богуш А.М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. К.: Видавничий дім «Слово», 2004. 344 с.

2. Гриншпун Б. М. Класифікація порушень речі. Логопедія / под ред. Л.С. Волковой. – 5 –е изд., перераб. и доп. М.: Гуманитар. Издат. Центр Владос, 2004. С. 57 – 73.

3. Заплатна С.М. Сучасний підхід до проблеми логопедичного обстеження дітей з недорозвитком мовлення. *Педагогіка та методика: спеціальні. Зб.наукових статей*. Вип.ІІ. К.: вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2002. С. 8-13.

4. Логопедія / под ред. Л.С. Волковой. 5 –е изд., перераб. и доп. М.: Гуманитар. Издат. Центр Владос, 2004. 704 с.

5. Основы теории речевой деятельности / Под. ред. А. А. Леонтьева. М.: Наука, 1974. С. 319.

Види роботи	Максимально можлива кількість оцінок
Усна відповідь (обговорення теоретичних питань)	1 оцінка
Виконання практичного завдання	1 оцінка

Тема 3. Завдання, принципи, засоби та прийоми спеціальної методики навчання мови у дітей.

Мета: сформувані у студентів знання про принципи, засоби та прийоми спеціальної методики навчання мови у дітей.

План

1. Закономірності розвитку мовлення у дітей.
2. Завдання спеціального навчання мови та мовлення дітей із ПМР
3. Методичні принципи навчання мови.
4. Основні засоби навчання мови та мовлення.
5. Методи та прийоми розвитку мовлення дітей із ПМР.

Основні поняття теми: закономірності мовлення, розуміння смислу мови, засвоєння виразності мови, засвоєння норми літературної мови, засвоєння писемного мовлення, чуття мови, темпи збагачення мови,

Практичне завдання:

1. На основі перегляду фільму «**Зірочки на землі**», зробити аналіз та описати методи, прийоми та засоби, які використовував учитель навчаючи учня з тяжким порушенням мовлення.

<https://www.youtube.com/watch?v=n74DOt6scb4>

2. Перегляньте фільм «**Мовчазне дитя**», реж. Кріс Овертон, 2017 рік

<https://filmix.ac/filmi/drama/145748-nemoe-ditya-2017.html>

(які форми, методи роботи використовує соціальний працівник?)

3. Переглянути відео, виділіть основні ідеї відео, етапи навчання мови

<https://www.youtube.com/watch?v=vEimHOBRozY>

Рекомендована література:

Основна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Наук. кер. А.М. Богуш. Дошкільне виховання. 2016. № 7.

2. Білан О.І. Мовленнєвий розвиток. Середній дошкільний вік. Навчально-методичний посібник. Львів: ЛОППО, 2015. 88 с.

3. Білан О.І. Навчання розповідання з використанням наочності. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 128 с.

4. Любчик Н.В. До проблеми спеціальної методики навчання української мови розумово відсталих учнів спеціальної школи. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Випуск 30: збірник наукових праць. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. С. 125-132 <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/12005>

5. Марченко І.І. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навч. посіб. К. : Слово, 2010. 285 с.

6. Савінова Н.В., Стельмах Н.В., Серeda І.В., Кисличенко В.А. Білюк О.Г., Берегова М.І., Борулько Д.М., Іванова Т.М. Технологізація навчально-корекційної та корекційно-виховної діяльності педагогів: монографія. Миколаїв : Іліон, 2020. 201 с.

7. Савінова Н.В., Стельмах Н.В., Серeda І.В. Корекційно-виховна діяльність педагога у сучасних закладах освіти: монографія. Миколаїв : Іліон, 2020. 201 с.

8. Шеремет М.К., Коломієць Ю.В., Апухтіна В.В. Психо-мовленнєвий розвиток дітей із мовленнєвими порушеннями. Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2014. Вип. 26. С. 270-274. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_26_58

9. Шеремет, М. К., Кондукова С.В. Фізіологічні і психологічні передумови мовленнєвого розвитку дітей в нормі та патології. Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2014. № 27. С.5-7.

Додаткова:

1. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років : монографія. К.: Видавничий дім «Слово», 2004. 374 с.

2. Логопедия: методические традиции и новаторство / под ред. С. Н. Шаховской, Т.В. Волосовец. М.: Изд – во Московского психолого-социального института; Воронеж: Изд – во НПО «МОДЭК», 2003. 336 с.

3. Манько Н.В. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей раннього віку. *Дефектологія*. 2006. № 1. С. 41 – 44.

4. Навчальна програма з «Української мови» для 1-3 класу [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://mon.gov.ua>.

5. Навчальна програма з «Української мови» для 4 класу [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://mon.gov.ua>.

6. Соботович Є., Трофименко Л. Особливості засвоєння дітьми із НЗНМ узагальненого лексичного значення слова та його понятійної співвіднесеності. *Дефектологія*. 2000. № 1. С. 16 – 19.

7. ЕНК «Спеціальна методика навчання української мови дітей молодшого шкільного віку з важкими порушеннями мовлення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=17065>

8. Освіта дітей з особливими освітніми потребами / Сайт МОН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/dityam-z-osoblivimi-potrebami>

9. Художній фільм «Зірочки на землі» http://moviestape.net/katalog_filmiv/drama/3292-zirochky-na-zemli.html

Види роботи	Максимально можлива кількість оцінок
Усна відповідь (обговорення теоретичних питань)	1 оцінка
Виконання практичного завдання	1 оцінка

Тема 4. Особливості організації навчання дітей з особливими освітніми потребами у класі з інклюзивним навчанням.

Мета: сформувати у здобувачів знання про особливості організації навчання дітей з ООП.

План

1. Організація навчання та соціалізації дітей з порушеннями мовлення
2. Організація навчання і виховання дітей з порушеннями слухової функції
3. Організація навчання та виховання дітей з порушенням зору
4. Організація навчання та виховання дітей із затримкою психічного розвитку
5. Організація навчання та виховання розумово відсталих дітей
6. Організація навчання і виховання дітей з синдромом Дауна
7. Організація навчання і виховання дітей із порушеннями функцій опорно-рухового апарату
8. Організація навчання та виховання дітей з гіперактивністю з дефіцитом уваги.

9. Організація навчання та виховання дітей з раннім дитячим аутизмом.

Основні поняття теми: інклюзивний клас, РАС, синдром Дауна, СДУГ, порушення ФОРА, затримка психічного розвитку, олігофренія, туговухість, порушення зору.

Практичне завдання:

1. Скласти узагальнену таблицю щодо особливостей навчання дітей з різними порушеннями використовуючи матеріал *Гаяш О.В. Поради вчителям щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами у класі з інклюзивним навчанням : Методичні рекомендації / Укладач О. В. Гаяш. – Ужгород : Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2014. – 108 с. Режим доступу: <https://dnmcp.com.ua/sites/default/files/2019-08/31/2/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20...%D0%B0%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%83%20%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8F%20%D0%B2%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D1%96%20%D0%B7%20%D0%B4%D1%96%D1%82%D1%8C%D0%BC%D0%B8%20%D0%B7%20%D0%9E%D0%9E%D0%9F.pdf>*

2. Розробити пам'ятку для батьків з розвитку мовлення дітей, взаємності від порушення. (Обираєте 1 категорію дітей та готуєте рекомендації у вигляді буклету, флаєра тощо).

Рекомендована література:

Основна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Наук. кер. А.М. Богущ. *Дошкільне виховання*. 2016. № 7.
2. Білан О.І. Мовленнєвий розвиток. Середній дошкільний вік. Навчально-методичний посібник. Львів: ЛОППО, 2015. 88 с.
3. Білан О.І. Навчання розповідання з використанням наочності. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 128 с.
4. Любчич Н.В. До проблеми спеціальної методики навчання української мови розумово відсталих учнів спеціальної школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Випуск 30: збірник наукових праць. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. С. 125-132 <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/12005>
5. Марченко І.І. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навч. посіб. К. : Слово, 2010. 285 с.
6. Савінова Н.В., Стельмах Н.В., Середа І.В., Кисличенко В.А., Білюк О.Г., Берегова М.І., Борулько Д.М., Іванова Т.М. Технологізація навчально-корекційної та корекційно-виховної діяльності педагогів: монографія. Миколаїв : Гліон, 2020. 201 с.
7. Савінова Н.В., Стельмах Н.В., Середа І.В. Корекційно-виховна діяльність педагога у сучасних закладах освіти: монографія. Миколаїв : Гліон, 2020. 201 с.
8. Шеремет М.К., Коломієць Ю.В., Апухтіна В.В. Психо-мовленнєвий розвиток дітей із мовленнєвими порушеннями. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. Вип. 26. С. 270-274. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_26_58

9. Шеремет, М. К., Кондукова С.В. Фізіологічні і психологічні передумови мовленнєвого розвитку дітей в нормі та патології. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.* 2014. № 27. С.5-7.

Додаткова:

1. Богуш А.М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. К.: Видавничий дім «Слово», 2004. 344 с.

2. Гриншпун Б. М. Классификация нарушенной речи. Логопедия / под ред. Л.С. Волковой. – 5 –е изд., перераб. и доп. М.: Гуманитар. Издат. Центр Владос, 2004. С. 57 – 73.

3. Заплатна С.М. Сучасний підхід до проблеми логопедичного обстеження дітей з недорозвитком мовлення. *Педагогіка та методика: спеціальні. Зб.наукових статей.* Вип.ІІ. К.: вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2002. С. 8-13.

4. Логопедия / под ред. Л.С. Волковой. 5 –е изд., перераб. и доп. М.: Гуманитар. Издат. Центр Владос, 2004. 704 с.

5. Основы теории речевой деятельности / Под. ред. А. А. Леонтьева. М.: Наука, 1974. С. 319.

Види роботи	Максимально можлива кількість оцінок
Усна відповідь (обговорення теоретичних питань)	1 оцінка
Виконання практичного завдання	1 оцінка

ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ 1

1. **Підсумковий модульний контроль** проводиться на останньому аудиторному навчальному занятті модуля. Підсумкова модульна контрольна робота складається з трьох видів завдань: 1. – тести; 2 – теоретичне питання; 3 – практичне завдання. Оцінюється у 100 бальній шкалі: 30 б. – тести (10 питань по 3 б. за вірну відповідь), 30 б. – теоретичне питання; 40 б. – практичне завдання.

Примітка: Тестові та теоретичні питання на контрольній роботі будуть лише ті, які були у планах практичних занять.

Приклади практичних завдань:

- Які методи роботи використовував вчитель у фільмі «Зірочки на землі»?
- Яким проблемам (дайте загальну характеристику 1 чи 2 статей) присвячені фахові публікації з розвитку мовлення дітей.

МОДУЛЬ 2. СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗВУКОВИМОВИ, ЛЕКСИКИ ТА ГРАМАТИЧНОЇ БУДОВИ МОВИ.

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 3. Спеціальна методика навчання звуковимови

План

1. Вивчення звукової системи мови.
2. Поняття про звук та фонему.
3. Звукові явища мови (наголос, інтонація).
4. Порушення та корекція вимови.

Основні поняття: вимова, слово, фонематичний слух, фонемі, постановка звуків мовлення, артикуляційна вправа, дихальна вправа, логопедичний зонд, вада вимови фонемі.

Рекомендована література:

Основна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Наук. кер. А.М. Богущ. *Дошкільне виховання*. 2016. № 7.
2. Білан О.І. Мовленнєвий розвиток. Середній дошкільний вік. Навчально-методичний посібник. Львів: ЛОППО, 2015. 88 с.
3. Білан О.І. Навчання розповідання з використанням наочності. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 128 с.
4. Любич Н.В. До проблеми спеціальної методики навчання української мови розумово відсталих учнів спеціальної школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Випуск 30: збірник наукових праць. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. С. 125-132 <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/12005>
5. Марченко І.І. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навч. посіб. К. : Слово, 2010. 285 с.
6. Савінова Н.В., Стельмах Н.В., Серета І.В., Кисличенко В.А. Білюк О.Г., Берегова М.І., Борулько Д.М., Іванова Т.М. Технологізація навчально-корекційної та корекційно-виховної діяльності педагогів: монографія. Миколаїв : Іліон, 2020. 201 с.
7. Савінова Н.В., Стельмах Н.В., Серета І.В. Корекційно-виховна діяльність педагога у сучасних закладах освіти: монографія. Миколаїв : Іліон, 2020. 201 с.
8. Шеремет М.К., Коломієць Ю.В., Апухтіна В.В. Психо-мовленнєвий розвиток дітей із мовленнєвими порушеннями. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. Вип. 26. С. 270-274. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_26_58
9. Шеремет, М. К., Кондукова С.В. Фізіологічні і психологічні передумови мовленнєвого розвитку дітей в нормі та патології. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. № 27. С.5-7.

Додаткова:

1. Вивчення української мови в підготовчих класах загальноосвітніх шкіл: Методичні розробки / Розроб. Вашуленко М.С. і Скрипченко Н.Ф. К.; 1978. 212 с.

2. Миронова С.А. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях. М.: Просвещение, 1991.
3. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции. - К.: ИСДО, 1995.
4. Програми середньої загальноосвітньої школи 1 - 4 класи. К.: "Освіта", 1992. К.: 2006.
5. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. К., 2005.
6. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: Навчально-методичний посібник. К.: ГСДО, 1995. 204 с.
7. Соботович Е.Ф., Гопиченко Е.М. Фонетические ошибки в письме умственно отсталых учащихся младших классов // Хрестоматия по логопедии в 2 т. / Под ред. Л.С.Волковой, В.И.Селиверстова. М.: Гуманит. издат. центр Владос, 1997. т. 2. С. 469 - 481.
8. Соботович Е., Трофименко Л. Особливості засвоєння дітьми із НЗНМ узагальненого лексичного значення слова та його понятійної співвіднесеності // Дефектологія. 2000. № 1. С. 16 - 19.
9. Чередніченко Н. В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовленн : навч.-метод.посіб. К: Видавничий дім Слово. 2012. 208 с.

Тема 4. Розвиток словника та граматичної будови мовлення молодших школярів із ТПМ.

План

1. Основні завдання по формуванню словникового запасу.
2. Основні напрямки та зміст роботи з розвитку лексичної сторони мовлення у дітей із ТПМ.
3. Зміст та методика корекційної логопедичної роботи над словом на уроках рідної мови у спеціальній школі.
4. Робота над граматичною будовою мовлення дітей з ТПМ на уроках розвитку мовлення.

***Основні поняття:** граматика, граматична будова мовлення, словниковий запас, пасивний словник, активний словник.*

Рекомендована література:

Основна:

1. Марченко І.І. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навч. посіб. К. : Слово, 2010. 285 с.
2. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. - К., 2005. Соботович Е., Трофименко Л. Особливості засвоєння дітьми із НЗНМ узагальненого лексичного значення слова та його понятійної співвіднесеності // Дефектологія. - 2000. - № 1. - с. 16 - 19.
3. Чередніченко Н. В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовленн : навч.-метод.посіб. К: Видавничий дім Слово. 2012. 208 с.

Додаткова:

1. Вивчення української мови в підготовчих класах загальноосвітніх шкіл: Методичні розробки / Розроб. Вашуленко М.С. і Скрипченко Н.Ф. К.; 1978. 212 с.
2. Миронова С.А. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях. М.: Просвещение, 1991.
3. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции. - К.: ИСДО, 1995.
4. Програми середньої загальноосвітньої школи 1 - 4 класи. К.: "Освіта", 1992. К.: 2006.
5. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. К., 2005.
6. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: Навчально-методичний посібник. К.: ГСДО, 1995. 204 с.
7. Соботович Е.Ф., Гопиченко Е.М. Фонетические ошибки в письме умственно отсталых учащихся младших классов // Хрестоматия по логопедии в 2 т. / Под ред. Л.С.Волковой, В.И.Селиверстова. М.: Гуманит. издат. центр Владос, 1997. т. 2. С. 469 - 481.

Тема 5. Завдання, шляхи та етапи розвитку культури мовлення.

План

1. Поняття звукової культури мовлення. Формування звукової та звуко-складової сторони мовлення в онтогенезі.
2. Психолінгвістичні та онтогенетичні аспекти становлення інтонаційної сторони мовлення.
3. Спеціальна методика навчання звуковимови.
4. Спеціальна методика формування інтонаційної сторони мовлення.

Рекомендована література:

Основна:

1. Марченко І.І. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навч. посіб. К. : Слово, 2010. 285 с.
2. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. - К., 2005. Соботович Є., Трофименко Л. Особливості засвоєння дітьми із НЗНМ узагальненого лексичного значення слова та його понятійної співвіднесеності // Дефектологія. - 2000. - № 1. - с. 16 - 19.
3. Чередніченко Н. В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовленн : навч.-метод.посіб. К: Видавничий дім Слово. 2012. 208 с.

Додаткова:

1. Вивчення української мови в підготовчих класах загальноосвітніх шкіл: Методичні розробки / Розроб. Вашуленко М.С. і Скрипченко Н.Ф. К.; 1978. 212 с.
2. Миронова С.А. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях. М.: Просвещение, 1991.
3. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции. - К.: ИСДО, 1995.
4. Програми середньої загальноосвітньої школи 1 - 4 класи. К.: "Освіта", 1992. К.: 2006.

5. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. / Під ред. Шеремет М.К. К., 2005.
6. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: Навчально-методичний посібник. К.: ГСДО, 1995. 204 с.
7. Соботович Е.Ф., Гопиченко Е.М. Фонетические ошибки в письме умственно отсталых учащихся младших классов // Хрестоматия по логопедии в 2 т. / Под ред. Л.С.Волковой, В.И.Селиверстова. М.: Гуманит. издат. центр Владос, 1997. т. 2. С. 469 - 481.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Тема 5. Методика формування вимови у дітей із порушенням мовлення

Мета: засвоєння знань щодо формування вимови у дітей із порушенням мовлення.

План

1. Поняття про вимову.
2. Характеристика вимовної сторони мовлення учнів із ТПМ.
3. Завдання та складові частини роботи по формуванню правильної вимови.
4. Організація та планування роботи по формуванню вимови: типологія уроків вимоги; індивідуальні заняття з вимови.

Основні поняття: *вимова, слово, фонематичний слух, фонемі, постановка звуків мовлення, артикуляційна вправа, дихальна вправа, логопедичний зонд, вада вимови фонемі.*

Практичні завдання:

1. Скласти план-конспект індивідуального заняття по формуванню правильної звуковимови.
2. Система тренувальних вправ з розвитку рухливості та чіткості рухів артикуляційного апарату у дітей із ТПМ.
3. Система тренувальних вправ та завдань з розвитку фонематичного сприймання, слухової уваги та мовно-слухової пам'яті.

Контрольні завдання.

1. Назвіть основні компоненти звукової системи мови. Що таке фонема? Скільки фонем в українській мові? У чому полягає значення наголосу та інтонації?
2. Що таке вимова? Розкрийте психофізіологічні механізми оволодіння вимовою. Що включає в себе вимовна сторона усного мовлення?
3. Що включає в себе просодична система мови?

4. Які звуки називають опозиційними? Наведіть приклади.
5. Назвіть основні причини порушень звуковимови.

Рекомендована література:

Основна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Наук. кер. А.М. Богуш. *Дошкільне виховання*. 2016. № 7.
 2. Білан О.І. Мовленнєвий розвиток. Середній дошкільний вік. Навчально-методичний посібник. Львів: ЛОППО, 2015. 88 с.
 3. Білан О.І. Навчання розповідання з використанням наочності. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 128 с.
 4. Любчич Н.В. До проблеми спеціальної методики навчання української мови розумово відсталих учнів спеціальної школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Випуск 30: збірник наукових праць. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. С. 125-132 <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/12005>
 5. Марченко І.І. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навч. посіб. К. : Слово, 2010. 285 с.
 6. Савінова Н.В., Стельмах Н.В. Серета І.В., Кисличенко В.А. Білюк О.Г., Берегова М.І., Борулько Д.М., Іванова Т.М. Технологізація навчально-корекційної та корекційно-виховної діяльності педагогів: монографія. Миколаїв : Іліон, 2020. 201 с.
 7. Савінова Н.В., Стельмах Н.В., Серета І.В. Корекційно-виховна діяльність педагога у сучасних закладах освіти: монографія. Миколаїв : Іліон, 2020. 201 с.
 8. Шеремет М.К., Коломієць Ю.В., Апухтіна В.В. Психо-мовленнєвий розвиток дітей із мовленнєвими порушеннями. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. Вип. 26. С. 270-274. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_26_58
 9. Шеремет, М. К., Кондукова С.В. Фізіологічні і психологічні передумови мовленнєвого розвитку дітей в нормі та патології. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. № 27. С.5-7.
- Додаткова:*
1. Вивчення української мови в підготовчих класах загальноосвітніх шкіл: Методичні розробки / Розроб. Вашуленко М.С. і Скрипченко Н.Ф. К.; 1978. 212 с.
 2. Миронова С.А. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях. М.: Просвещение, 1991.
 3. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции. - К.: ИСДО, 1995.
 4. Програми середньої загальноосвітньої школи 1 - 4 класи. К.: "Освіта", 1992. К.: 2006.
 5. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. К., 2005.
 6. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: Навчально-методичний посібник. К.: ГСДО, 1995. 204 с.
 7. Соботович Е.Ф., Гопиченко Е.М. Фонетические ошибки в письме умственно отсталых учащихся младших классов // Хрестоматия по логопедии в 2 т. / Под ред. Л.С.Волковой, В.И.Селиверстова. М.: Гуманит. издат. центр Владос, 1997. т. 2. С. 469 - 481.
 8. Соботович Е., Трофименко Л. Особливості засвоєння дітьми із НЗНМ узагальненого лексичного значення слова та його понятійної співвіднесеності // Дефектологія. 2000. № 1. С. 16 - 19.
 9. Чередніченко Н. В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовленн : навч.-метод.посіб. К: Видавничий дім Слово. 2012. 208 с.

Види роботи	Максимально можлива кількість оцінок
Усна відповідь (обговорення теоретичних та контрольних питань)	1 оцінка
Виконання практичного завдання	1 оцінка

Тема 6. Методика формування та розвитку словника та граматичної будови мовлення молодших школярів із ТПМ.

Мета: засвоєння здобувачами основних методик та технік для формування словникового запасу дітей, методик формування розуміння граматичної будови мовлення.

План

1. Теоретико-методологічні основи розвитку мовлення учнів із ТПМ.
2. Основні завдання по формуванню словникового запасу.
3. Основні напрямки та зміст роботи з розвитку лексичної сторони мовлення у дітей із ТПМ.
4. Зміст та методика корекційної логопедичної роботи над словом на уроках рідної мови у спеціальній школі.
5. Робота над граматичною будовою мовлення дітей з ТПМ на уроках розвитку мовлення.

Основні поняття: *граматика, граматична будова мовлення, словниковий запас, пасивний словник, активний словник.*

Практичні завдання:

1. Дібрати види тренувальних вправ на уроках з розвитку словникового запасу.
2. Розробити розгорнутий план-конспект з розвитку мовлення молодших школярів із ТПМ.
3. Вправи та завдання з розвитку умінь узгоджувати слова за числами.
4. Вправи та завдання з розвитку умінь узгоджувати слова за родами.
5. Вправи та завдання з розвитку умінь узгоджувати слова за відмінками.
6. Вправи та завдання по формуванню умінь складати та поширювати речення.
7. Вправи та завдання з розвитку розуміння граматичного значення слів.

Контрольні завдання.

1. Розкрити завдання по формуванню словникового складу мовлення.
2. Розкрити суть поняття «розвиток мовлення». Назвати основні напрямки роботи над розвитком мовлення учнів молодших класів із ТПМ, які визначені програмою з рідної мови.
3. Розкрити послідовність роботи над словом на уроках розвитку мовлення.

4. Визначити основні напрямки роботи по збагаченню лексики молодших школярів із ТПМ.

5. Назвати основні напрямки корекції та розвитку граматичної будови мови учнів із ТПМ.

Рекомендована література:

Основна:

1. Марченко І.І. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навч. посіб. К. : Слово, 2010. 285 с.
2. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. - К., 2005. Собонович Є., Трофименко Л. Особливості засвоєння дітьми із НЗНМ узагальненого лексичного значення слова та його понятійної співвіднесеності // Дефектологія. - 2000. - № 1. - с. 16 - 19.
3. Чередніченко Н. В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовленн : навч.-метод.посіб. К: Видавничий дім Слово. 2012. 208 с.

Додаткова:

1. Вивчення української мови в підготовчих класах загальноосвітніх шкіл: Методичні розробки / Розроб. Вашуленко М.С. і Скрипченко Н.Ф. К.; 1978. 212 с.
2. Миронова С.А. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях. М.: Просвещение, 1991.
3. Собонович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции. - К.: ИСДО, 1995.
4. Програми середньої загальноосвітньої школи 1 - 4 класи. К.: "Освіта", 1992. К.: 2006.
5. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. К., 2005.
6. Собонович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: Навчально-методичний посібник. К.: ГСДО, 1995. 204 с.
7. Собонович Е.Ф., Гопиченко Е.М. Фонетические ошибки в письме умственно отсталых учащихся младших классов // Хрестоматия по логопедии в 2 т. / Под ред. Л.С.Волковой, В.И.Селиверстова. М.: Гуманит. издат. центр Владос, 1997. т. 2. С. 469 - 481.

Види роботи	Максимально можлива кількість оцінок
Усна відповідь (обговорення теоретичних та контрольних питань)	1 оцінка
Виконання практичного завдання	1 оцінка

Тема 7. Загальна характеристика процесу навчання грамоти учнів із ТПМ

Мета: формування знань щодо основних методів навчання грамоти учнів із порушенням мовлення.

План

1. Поняття про грамоту. Завдання та специфіка навчання грамоти в школі для дітей із ТПМ.

2. Психолого-лінгвістичні основи методики навчання грамоти.
3. Психофізіологічні механізми читання.

Основні поняття: лінгвістика, психолінгвістика, граMATика, механізми читання.

Практичні завдання:

1. Опрацювати питання про передумови формування навичок письма.
2. Опрацювати питання про психофізіологічні механізми письма.
3. Готовність молодшого школяра із важкими порушеннями мовлення до навчання грамоти.
4. Шкільна зрілість молодшого школяра із важкими порушеннями мовлення до навчання грамоти.

Контрольні завдання.

1. Розкрийте основні завдання уроків грамоти. У чому полягає специфіка навчання грамоти дітей із ТПМ?
2. Обґрунтуйте взаємозв'язок уроків грамоти і вимови. Що є предметом методики навчання грамоти?
3. Назвіть основні операції читання та письма.
4. Назвіть передумови формування навички письма.
5. Розкрийте значення психічних функцій у навчанні грамоти.
6. Перерахуйте основні етапи формування навички читання.

Рекомендована література:

Основна:

1. Марченко І.І. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навч. посіб. К. : Слово, 2010. 285 с.
2. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з важкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. - К., 2005.
- Соботович Є., Трофименко Л. Особливості засвоєння дітьми із НЗНМ узагальненого лексичного значення слова та його понятійної співвіднесеності // Дефектологія. - 2000. - № 1. - с. 16 - 19.
3. Чередніченко Н. В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із важкими порушеннями мовленн : навч.-метод.посіб. К: Видавничий дім Слово. 2012. 208 с.

Додаткова:

1. Вивчення української мови в підготовчих класах загальноосвітніх шкіл: Методичні розробки / Розроб. Вашуленко М.С. і Скрипченко Н.Ф. К.; 1978. 212 с.
2. Миронова С.А. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях. М.: Просвещение, 1991.
3. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции. - К.: ИСДО, 1995.
4. Програми середньої загальноосвітньої школи 1 - 4 класи. К.: "Освіта", 1992. К.: 2006.
5. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з важкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. К., 2005.
6. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: Навчально-методичний посібник. К.: ГСДО, 1995. 204 с.
7. Соботович Е.Ф., Гопиченко Е.М. Фонетические ошибки в письме умственно отсталых учащихся младших классов // Хрестоматия по логопедии в 2 т. / Под ред. Л.С.Волковой, В.И.Селиверстова. М.: Гуманит. издат. центр Владос, 1997. т. 2. С. 469 - 481.

Види роботи	Максимально можлива кількість оцінок
Усна відповідь (обговорення теоретичних та контрольних питань)	1 оцінка
Виконання практичного завдання	1 оцінка

Тема 8. Методи навчання грамоти учнів із ТПМ.

Мета: сформуванати знання про методи навчання грамоти учнів із ТПМ.

План

1. Сучасний звуковий аналітико-синтетичний метод навчання грамоти.
2. Методика формування навичок звукового та складового аналізу та синтезу у дітей із ТПМ:
 - а) методика формування аналізу складу;
 - б) методика формування звукового та складового синтезу;
 - в) аналіз методик формування операції звуко-складового аналізу та синтезу, розробленої на основі досліджень В. Орфінської, К. Соботович, Р. Лалаєвої, М. Савченко та інших дослідників-дефектологів.

Основні поняття: *склад, звук, звуковий аналіз складу, відкритий склад, закритий склад, слова 1,2,3 складової основи.*

Практичні завдання:

1. Підібрати систему тренувальних вправ, що сприяють формуванню навички читання.
2. Підготувати доповідь на тему «Використання складового методу та методу цілих слів у формуванні навички читання у дітей із ТПМ».

Контрольні завдання.

1. Назвати методи навчання грамоти. Який із них є провідним?
2. У чому полягає провідний принцип звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти?
3. Назвати основні мовні одиниці.
4. Перерахувати та продемонструвати прийоми звукового аналізу та синтезу.
5. Які умовні позначення використовують на уроках грамоти для позначення: слова; речення; слова, поділеного на склади; слова, поділеного на склади і звуки; голосний звук; твердий приголосний звук, м'який приголосний звук.

Рекомендована література:

Основна:

1. Марченко І.І. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навч. посіб. К. : Слово, 2010. 285 с.
2. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. - К., 2005.

Соботович Є., Трофименко Л. Особливості засвоєння дітьми із НЗНМ узагальненого лексичного значення слова та його понятійної співвіднесеності // Дефектологія. - 2000. - № 1. - с. 16 - 19.

3. Чередніченко Н. В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовленн : навч.-метод.посіб. К: Видавничий дім Слово. 2012. 208 с.

Додаткова:

1. Вивчення української мови в підготовчих класах загальноосвітніх шкіл: Методичні розробки / Розроб. Вашуленко М.С. і Скрипченко Н.Ф. К.; 1978. 212 с.

2. Миронова С.А. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях. М.: Просвещение, 1991.

3. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции. - К.: ИСДО, 1995.

4. Програми середньої загальноосвітньої школи 1 - 4 класи. К.: "Освіта", 1992. К.: 2006.

5. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. К., 2005.

6. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: Навчально-методичний посібник. К.: ГСДО, 1995. 204 с.

7. Соботович Е.Ф., Гопиченко Е.М. Фонетические ошибки в письме умственно отсталых учащихся младших классов // Хрестоматия по логопедии в 2 т. / Под ред. Л.С.Волковой, В.И.Селиверстова. М.: Гуманит. издат. центр Владос, 1997. т. 2. С. 469 - 481.

Види роботи	Максимально можлива кількість оцінок
Усна відповідь (обговорення теоретичних та контрольних питань)	1 оцінка
Виконання практичного завдання	1 оцінка

Тема 9. Основні періоди та етапи навчання грамоти в спеціальній школі для дітей із ТПМ

Мета: сформувані знання про Основні періоди та етапи навчання грамоти в спеціальній школі для дітей із ТПМ.

План

1. Завдання та зміст добукварного періоду навчання грамоти.
2. Вивчення рівня знань, умінь та навичок учнів із ТПМ на початковому етапі навчання.

3. Основні напрямки та зміст навчальної та корекційної роботи в підготовчий період навчання грамоти учнів спеціальної школи.

Основні поняття: добукварний період, звук, буква, класифікація звуків, склад.

Практичні завдання:

1. Підібрати тренувальні вправи, що сприяють формуванню навички читання.
2. Розкрийте напрямки та зміст роботи над реченням на уроках грамоти. Наведіть приклади, використовуючи матеріал «Букваря».

3. Підберіть вправи, що використовуються на уроках-грамоти з метою розвитку зорово-просторового сприймання.
4. Наведіть приклади вправ та завдань з розвитку зорового сприймання, просторових уявлень, зорового аналізу та синтезу.

Контрольні завдання.

1. Завдання та зміст добукварного періоду навчання грамоти.
2. Завдання та зміст букварного періоду навчання грамоти.
3. Визначте навчальні та корекційні завдання уроків грамоти.
4. Назвіть основні компоненти готовності до навчання грамоти.

Рекомендована література:

Основна:

1. Марченко І.І. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навч. посіб. К. : Слово, 2010. 285 с.
2. Особливості роботи над структурою простого речення в процесі розвитку мовлення дітей з ООП <https://www.youtube.com/watch?v=jDTv7XinX9g>
3. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. - К., 2005.
4. Соботович Є., Трофименко Л. Особливості засвоєння дітьми із НЗНМ узагальненого лексичного значення слова та його понятійної співвіднесеності // Дефектологія. - 2000. - № 1. - с. 16 - 19.
5. Чередніченко Н. В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення : навч.-метод.посіб. К: Видавничий дім Слово. 2012. 208 с.

Додаткова:

1. Вивчення української мови в підготовчих класах загальноосвітніх шкіл: Методичні розробки / Розроб. Вашуленко М.С. і Скрипченко Н.Ф. К.; 1978. 212 с.
2. Миронова С.А. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях. М.: Просвещение, 1991.
3. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции. - К.: ИСДО, 1995.
4. Програми середньої загальноосвітньої школи 1 - 4 класи. К.: "Освіта", 1992. К.: 2006.
5. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. К., 2005.
6. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: Навчально-методичний посібник. К.: ГСДО, 1995. 204 с.
7. Соботович Е.Ф., Гопиченко Е.М. Фонетические ошибки в письме умственно отсталых учащихся младших классов // Хрестоматия по логопедии в 2 т. / Под ред. Л.С.Волковой, В.И.Селиверстова. М.: Гуманит. издат. центр Владос, 1997. т. 2. С. 469 - 481.

Види роботи	Максимально можлива кількість оцінок
Усна відповідь (обговорення теоретичних та контрольних питань)	1 оцінка
Виконання практичного завдання	1 оцінка

Тема 10. Урок з навчання грамоти в спеціальній школі для дітей із ТПМ.

Мета: розвиток умінь написання конспекту уроку з навчання грамоти дітей із порушенням мовлення.

План

1. Завдання та зміст навчання грамоти в спеціальній школі для дітей із ТПМ.
2. Основні напрямки корекційної роботи в підготовчий період навчання грамоти учнів спеціальної школи.

Основні поняття: урок, план-конспект уроку, технології формування грамоти.

Практичні завдання:

1. Дібрати технології логопедичної роботи навчання грамоти в спеціальній школі для дітей із ТПМ.
2. Підібрати систему тренувальних вправ, що сприяють формуванню навички читання.
3. Розкрийте напрямки та зміст роботи над реченням на уроках грамоти. Наведіть приклади, використовуючи матеріал «Букваря».
4. Методика роботи над казкою в період навчання грамоти.

Контрольні завдання.

1. Завдання та зміст букварного періоду навчання грамоти.
2. Визначте навчальні та корекційні завдання уроків грамоти.
3. Назвіть основні компоненти готовності до навчання грамоти.

Рекомендована література:

Основна:

1. Марченко І.І. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навч. посіб. К. : Слово, 2010. 285 с.
2. Особливості роботи над структурою простого речення в процесі розвитку мовлення дітей з ООП <https://www.youtube.com/watch?v=jDTv7XinX9g>
3. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. - К., 2005.
4. Собонович Є., Трофименко Л. Особливості засвоєння дітьми із НЗНМ узагальненого лексичного значення слова та його понятійної співвіднесеності // Дефектологія. - 2000. - № 1. - с. 16 - 19.
5. Чередніченко Н. В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовленн : навч.-метод.посіб. К: Видавничий дім Слово. 2012. 208 с.

Додаткова:

1. Вивчення української мови в підготовчих класах загальноосвітніх шкіл: Методичні розробки / Розроб. Вашуленко М.С. і Скрипченко Н.Ф. К.; 1978. 212 с.
2. Миронова С.А. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях. М.: Просвещение, 1991.
3. Собонович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции. - К.: ИСДО, 1995.
4. Програми середньої загальноосвітньої школи 1 - 4 класи. К.: "Освіта", 1992. К.: 2006.

5. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. / Під ред. Шеремет М.К. К., 2005.
6. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: Навчально-методичний посібник. К.: ГСДО, 1995. 204 с.
7. Соботович Е.Ф., Гопиченко Е.М. Фонетические ошибки в письме умственно отсталых учащихся младших классов // Хрестоматия по логопедии в 2 т. / Под ред. Л.С.Волковой, В.И.Селиверстова. М.: Гуманит. издат. центр Владос, 1997. т. 2. С. 469 - 481.

Види роботи	Максимально можлива кількість оцінок
Усна відповідь (обговорення теоретичних та контрольних питань)	1 оцінка
Виконання практичного завдання	1 оцінка

Тема 11. Методика початкового навчання письма дітей із ТПМ

Мета: сформувані знання щодо методик початкового навчання дітей письма.

План

1. Загальна характеристика процесу письма та основні завдання уроків письма у спеціальній школі для дітей із ТПМ.
2. Методика ознайомлення з новою буквою на уроці письма.
3. Періодизація навчання каліграфії: підготовчого етапу письма молодшого школяра із ТПМ; характеристика основного етапу навчання каліграфії.

Основні поняття: *буква, письмо, каліграфія.*

Практичні завдання:

1. Підібрати систему тренувальних вправ, що сприяють формуванню навички письма.
2. Методика попередження та подолання типових графічних помилок.
3. Корекція та розвиток зорово-просторових функцій на уроках грамоти.
4. Корекція та розвиток графомоторних навичок на уроках грамоти в різні періоди навчання.

Контрольні завдання.

1. Основні навчальні завдання уроків письма.
2. Характеристика графомоторної діяльності учня із ТПМ.
3. Характеристика мотиваційного та операційного блоків.
4. Схема уроку письма нової букви.

Рекомендована література:

Основна:

1. Марченко І.І. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навч. посіб. К. : Слово, 2010. 285 с.
2. Особливості роботи над структурою простого речення в процесі розвитку мовлення дітей з ООП <https://www.youtube.com/watch?v=jDTv7XinX9g>
3. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. / Під ред. Шеремет М.К. - К., 2005.
4. Соботович Є., Трофименко Л. Особливості засвоєння дітьми із НЗНМ узагальненого лексичного значення слова та його понятійної співвіднесеності // Дефектологія. - 2000. - № 1. - с. 16 - 19.

5. Чередніченко Н. В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовленн : навч.-метод.посіб. К: Видавничий дім Слово. 2012. 208 с.

Додаткова:

1. Вивчення української мови в підготовчих класах загальноосвітніх шкіл: Методичні розробки / Розроб. Вашуленко М.С. і Скрипченко Н.Ф. К.; 1978. 212 с.
2. Миронова С.А. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях. М.: Просвещение, 1991.
3. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции. - К.: ИСДО, 1995.
4. Програми середньої загальноосвітньої школи 1 - 4 класи. К.: "Освіта", 1992. К.: 2006.
5. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. К., 2005.
6. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: Навчально-методичний посібник. К.: ГСДО, 1995. 204 с.
7. Соботович Е.Ф., Гопиченко Е.М. Фонетические ошибки в письме умственно отсталых учащихся младших классов // Хрестоматия по логопедии в 2 т. / Под ред. Л.С.Волковой, В.И.Селиверстова. М.: Гуманит. издат. центр Владос, 1997. т. 2. С. 469 - 481.

Види роботи	Максимально можлива кількість оцінок
Усна відповідь (обговорення теоретичних та контрольних питань)	1 оцінка 70 балів
Виконання практичного завдання	1 оцінка 30 балів

ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ 2

Підсумковий модульний контроль проводиться на останньому аудиторному навчальному занятті модуля. Підсумкова модульна контрольна робота складається з трьох видів завдань: 1. – тести; 2 – теоретичне питання; 3 – практичне завдання. Оцінюються у 100 бальній шкалі: 30 б. – тести (10 питань по 3 б. за вірну відповідь), 30 б. – теоретичне питання; 40 б. – практичне завдання.

Примітка: Тестові та теоретичні питання на контрольній роботі будуть лише ті, які були у планах практичних занять.

Приклади практичних завдань:

- Наведіть приклади вправ та завдань з розвитку зорового сприймання, просторових уявлень, зорового аналізу та синтезу.
- Наведіть приклади тренувальних вправ, що сприяють формуванню навички читання.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

(розроблено Т.М. Майстенко)

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до практичних занять;
- виконання завдань для самостійної роботи;
- конспектування першоджерел;
- підготовка рефератів;
- виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань;
- підготовка до підсумкових модульних робіт;
- підготовка до екзамену.

Підготовка теоретичних питань до практичних занять передбачає опрацювання питань теми практичного заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

- Визначте питання для підготовки (Ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття).
- Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури до заняття. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного заняття.
- Прочитайте ці розділи.
- Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
- Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
- Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Конспектування першоджерел передбачає поглиблений розгляд окремих питань теми. Для конспектування можуть пропонуватися статті з фахових журналів, розділи монографій або підручників.

Алгоритм підготовки.

- Прочитайте запропоноване першоджерело.
- Правильно оформіть бібліографію першоджерела (автор, назва, вихідні дані).
- Складіть план (простий або складний).
- Для кожного пункту плану виділіть основні положення проблеми, яка висвітлюється у першоджерелі.
- Представте прочитаний текст у вигляді тез або анотації, використовуючи, при потребі, схеми, таблиці, графіки тощо.
- Для самоперевірки перекажіть статтю, використовуючи власний конспект.

Підготовка до екзамену має на меті узагальнення та систематизацію знань з дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з переліком питань до екзамену.

- Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в робочій програмі або інструктивно-методичних матеріалах).
- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.
- Визначте рівень знань з кожного питання.
- Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до практичних занять та виконання завдань до лабораторних занять.
- Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або виконайте практичне завдання.

Примітка: якщо ви маєте труднощі у підготовці окремих теоретичних питань або виконанні практичних завдань, ви можете звернутися за консультацією до викладача. Час проведення консультацій зазначений у графіку проведення консультацій.

ВИМОГИ ТА ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

Підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) розраховується:

№ модулю	М _{%n} (відсоткове значення модулю освітньої компоненти)
Модуль 1	М _{%1} = 45
Модуль 2	М _{%2} = 55
Сума	100

Оскільки формою підсумкового контролю освітньої компоненти є екзамен, то здобувачі вищої освіти в яких підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) за семестр становить 60 і більше балів, мають право не складати екзамен. У такому разі підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) = Екзаменаційній оцінці (ЕО) = Підсумковій оцінці (ПО).
 $ПОМ = ЕО = ПО$

У випадку складання екзамену підсумкова оцінка (ПО) визначається як середнє арифметичне балів підсумкової оцінки з вивчених модулів (ПОМ) та екзаменаційної оцінки (ЕО).

$$ПО = (ПОМ + ЕО) / 2$$

Питання до екзамену

1. Розкрийте причини виникнення спеціальної методики навчання рідної мови.
2. Спеціальна методика навчання української мови (СМНУМ) як наука, її предмет, мета та завдання.
3. Місце СМНУМ серед інших наук. Їх взаємозв'язок.
4. Які методи наукових досліджень використовує спец методика?
5. Етапи розвитку мовлення дитини від народження до 3 років
6. Особливості розвитку мови та мовлення особистості в онтогенезі:
 - а) дошкільний вік;
 - б) молодший шкільний вік;
 - в) підлітковий вік.
7. Роль мовлення та мови у психічному розвитку дитини.
8. Закономірності розвитку мовлення у дітей.

9. Завдання спеціального навчання мови та мовлення дітей із ПМР
10. Методичні принципи навчання мови.
11. Основні засоби навчання мови та мовлення.
12. Методи та прийоми розвитку мовлення дітей із ПМР
13. Організація навчання та соціалізації дітей з порушеннями мовлення
14. Організація навчання і виховання дітей з порушеннями слухової функції
15. Організація навчання та виховання дітей з порушенням зору
16. Організація навчання та виховання дітей із затримкою психічного розвитку
17. Організація навчання та виховання розумово відсталих дітей
18. Організація навчання і виховання дітей з синдромом Дауна
19. Організація навчання і виховання дітей із порушеннями функцій опорно-рухового апарату
20. Організація навчання та виховання дітей з гіперактивністю з дефіцитом уваги.
21. Організація навчання та виховання дітей з раннім дитячим аутизмом.
22. Поняття про вимову.
23. Характеристика вимовної сторони мовлення учнів із ТПМ.
24. Завдання та складові частини роботи по формуванню правильної вимови.
25. Організація та планування роботи по формуванню вимови: типологія уроків вимови; індивідуальні заняття з вимови.
26. Теоретико-методологічні основи розвитку мовлення учнів із ТПМ.
27. Основні завдання по формуванню словникового запасу.
28. Основні напрямки та зміст роботи з розвитку лексичної сторони мовлення у дітей із ТПМ.
29. Зміст та методика корекційної логопедичної роботи над словом на уроках рідної мови у спеціальній школі.
30. Робота над граматичною будовою мовлення дітей з ТПМ на уроках розвитку мовлення.
31. Поняття про грамоту. Завдання та специфіка навчання грамоти в школі для дітей із ТПМ.
32. Психолого-лінгвістичні основи методики навчання грамоти.
33. Психофізіологічні механізми читання.
34. Сучасний звуковий аналітико-синтетичний метод навчання грамоти.
35. Методика формування навичок звукового та складового аналізу та синтезу у дітей із ТПМ:
 - а) методика формування аналізу складу;
 - б) методика формування звукового та складового синтезу;
 - в) аналіз методик формування операції звуко-складового аналізу та синтезу, розробленої на основі досліджень В.К.Орфінської, Є.Ф.Соботович, Р.І.Лаласвої, МА.Савченко та інших дослідників-дефектологів.
36. Завдання та зміст добукварного періоду навчання грамоти.
37. Вивчення рівня знань, умінь та навичок учнів із ТПМ на початковому етапі навчання.
38. Основні напрямки та зміст навчальної та корекційної роботи в підготовчий період навчання грамоти учнів спеціальної школи.
39. Завдання та зміст навчання грамоти в спеціальній школі для дітей із ТПМ..
40. Основні напрямки корекційної роботи в підготовчий період навчання грамоти учнів спеціальної школи.
41. Загальна характеристика процесу письма та основні завдання уроків письма у спеціальній школі для дітей із ТПМ.
42. Методика ознайомлення з новою буквою на уроці письма.
43. Періодизація навчання каліграфії: підготовчого етапу письма молодшого школяра із ТПМ; характеристика основного етапу навчання каліграфії.

ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою» https://zu.edu.ua/offic/ocinjvannya_zvo.pdf.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за всіма видами навчальних робіт проводиться за поточним, модульним та підсумковим контролюми.

Критерії оцінювання роботи студента на семінарах

На семінарському занятті оцінюються:

- усні відповіді студентів;
- участь в обговоренні дискусійних питань;
- участь у ділових, рольових іграх та їх обговоренні;
- аналіз ситуаційних завдань та вміння доведення власної думки;
- підібрана інформація щодо соціально-психологічних проблем, новин вітчизняного/зарубіжного літератури;
- вирішення практичних ситуацій, реферативні виступи, презентації тощо.
- письмові завдання.

Критеріями оцінки роботи студента на семінарах при усних відповідях є:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, вміння роботи порівняння, висновки. при виконанні письмових завдань:
- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність;
- логічна послідовність;
- вміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Доповнення виступу:

5 балів – отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми.

1 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до доповідачів:

5 балів отримують студенти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

1 бал отримують студенти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Оцінка за національною шкалою		Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS	
Екзамен	Залік		Оцінка	Пояснення
<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>	90-100	A	відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
<i>Добре</i>		82-89	B	вище середнього рівня з кількома помилками
		74-81	C	в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок
		64-73	D	непогано, але зі значною кількістю недоліків
<i>Задовільно</i>		60-63	E	виконання задовольняє мінімальним критеріям
<i>Незадовільно</i>	<i>Незараховано</i>	35-59	FX	з можливістю повторного складання
		1-34	F	з обов'язковим повторним курсом

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Калмикова Л. О. Перспективність і наступність в навчанні мови й розвитку мовлення дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: психолінгвістичний і лінгвометодичний виміри : навч.-метод. посіб. / Л. О. Калмикова. – Київ : Слово, 2017 – 448 с.
2. Лопатіна Г.О. Методика навчання діалогічного мовлення дітей молодшого дошкільного віку : монографія / Г. О. Лопатіна ; Міністерство освіти і науки України ; Бердянський державний педагогічний університет. – Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2014. – 254 с.
3. Марченко І.С. Спеціальна методика початкового навчання української мови / І.С. Марченко. – 1-видання. – К.: Слово, 2010. – 288 с.
4. Момот Т.П. Попередження і подолання дислексій та дисграфій у дітей сьомого року життя: навчально-методичний посібник вчителя-логопеда / Т.П. Момот. – Черкаси: ЧОПОПІ, 2011. – 92 с.
5. Програма з корекційно-розвиткової роботи «Розвиток мовлення» для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку / І.М. Омельченко, Л.О. Федорович. – К, 2016. – 187 с.
6. Трофименко Л. І. Механізми засвоєння лексико-граматичних одиниць мови учнями молодшого шкільного віку із нерізко вираженим загальним недорозвитком мовлення / Л. І. Трофименко // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – 2013. – № 1. – С. 9–13.
7. Трофименко Л.І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ: Програмно-методичний комплекс. – 2013. – 108 с.

Додаткова:

8. Гриншпун Б. М. Классификация нарушений речи //Логопедия / под ред. Л. С. Волковой. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : Владос, 2004. – С. 57-73.
9. Гудзик І. П. Аудіювання українською мовою. – К. : Педагогічна думка, 2003. – 144 с.

10. Жукова Н. С. Преодоление общего недоразвития речи у детей. – М. : Соц.- полит. журн., 1994. – С. 3-96.
11. Жукова Н. С., Мастюкова Е. М., Филичева Т. Б. Логопедия. Преодоление общего недоразвития речи у дошкольников. – Екатеринбург : АРД. – 1998. – 320 с.
12. Заплатна С. М. Сучасний підхід до проблеми логопедичного обстеження дітей з недорозвитком мовлення // Педагогіка та методики : спеціальн зб. наукових статей. Вип. II. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2002. – С. 8-13.
13. Коваль Г. П. Методика викладання української мови: навчальний посібник для студентів педінститутів, гуманітарних університетів, педагогічних коледжів спеціальності «Педагогіка і методика початкового навчання» / Г. П. Коваль, Н. І. Деркач, М. М. Наумчук. – Тернопіль : Астон, 2008. – 288 с.
14. Кривовязова Н. Д. Обучение русскому языку детей с тяжелыми нарушениями речи учеб.пособие для студ. – Минск, 2007. – 215 с.
15. Навчання дітей з важкими розумовими вадами. Посібник для учителів / Переклад з польськ. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2001. – 160 с.
16. Навчання дітей з важкими розумовими вадами. Посібник для учителів / Переклад з польськ. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2001. – 160 с.
17. Соботович Е. Ф. Методика выявления речевых нарушений у детей и диагностика их готовности к школьному обучению. – К., 1998. – 342 с. 18. Соботович Е. Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции. – К. : ИСДО, 1995. – 123 с.
18. Соботович Е., Трофименко Л. Особливості засвоєння дітьми із НЗНМ узагальненого лексичного значення слова та його понятійної співвіднесеності // Дефектологія. – 2000. – № 1. – С. 16-19.
19. Українська мова з методикою навчання в початкових класах. Інтегрований курс / За ред. А. П. Каніщенко, Г. О. Ткачук. – Тернопіль : Богдан, 2011. – 263 с.
20. Чередніченко Н. В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення: навч.-метод. посіб. – К. : Видавничий дім «Слово». – 2012. – 208 с.

Інформаційні ресурси

1. csnukr.in.ua
2. <http://lib.pedpresa.ua/>
3. Шевчук Л.І. Навчальні програми для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку. Українська мова 1–4 класи. [Електронний ресурс] / Л. І. Шевчук. – К., 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/693/navchalni_programi11/